

Wpływ problemów alkoholowych i narkomanii na bezpieczeństwo społeczności lokalnych

Wstęp

Ludzie od początku istnienia troszczyli się o bezpieczeństwo swoje i swoich najbliższych, a wraz z rozwojem cywilizacji potrzeba tego bezpieczeństwa rosła i stawała się coraz bardziej złożona. Sama gwarancja przeżycia przestała być wystarczająca, zaczęto dążyć do stabilizacji i pewnej przewidywalności istniejących zagrożeń. Zaczęto zwracać większą uwagę na stan otoczenia czy lokalną społeczność. W obliczu wszystkich tych zmian, jakie zaszły w świadomości ludzi na przestrzeni lat, niezwykle zasadne wydaje się być stwierdzenie Jerzego Stańczyka, że „bezpieczeństwo jest naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, a zarazem najważniejszym ich celem”¹.

W literaturze pojęcie bezpieczeństwa doczekało się wielu definicji i klasyfikacji. Jedna z nich, zawarta w „Słowniku Terminów z Zakresu Bezpieczeństwa Narodowego”, określa je, jako „stan, który daje poczucie pewności i gwarancje jego zachowania oraz szansę na doskonalenie. Jedna z podstawowych potrzeb człowieka. To sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś, co człowiek szczególnie ceni, na przykład zdrowia, pracy, szacunku, uczuć, dóbr materialnych”². Bezpieczeństwo zostało uznane przez amerykańskiego socjologa Abrahama Maslowa za jedną z podstawowych potrzeb człowieka, co odzwierciedla ułożona przez niego piramida, w której bezpieczeństwo zostało umieszczone na drugim szczeblu i znajduje się jedynie powyżej potrzeb fizjologicznych³.

Na pojęcie bezpieczeństwa składa się wiele czynników zależnych od uwarunkowań politycznych, społecznych, geograficznych czy kulturowych. Czynniki te pozwalają dokonać pewnej klasyfikacji bezpieczeństwa ze względu na różnego rodzaju kryteria. Jednej z takich

---

¹ Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 18.

² *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, AON, 2002, str. 13.

³ Smolarek M., *Wstęp do strategii bezpieczeństwa – Podręcznik Akademicki, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych – bezpieczne państwo*, Wrocław 2013, s. 9-10.

klasyfikacji dokonał Ryszard Zięba, który wskazał pięć podstawowych kryteriów bezpieczeństwa. Kryterium podmiotowe obejmuje bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe. Zgodnie z kryterium przedmiotowym wyróżnia się bezpieczeństwo polityczne, militarne, ekonomiczne, społeczne, kulturowe, ideologiczne i ekologiczne. Kryterium przestrzenne odnosi się do bezpieczeństwa lokalnego, subregionalnego, regionalnego, ponadregionalnego i globalnego. Kolejnym jest kryterium odnoszące się do sposobu zorganizowania i obejmuje ono równowagę sił, sojusze, oraz bezpieczeństwo kooperatywne i zbiorowe, ostatnim wskazanym kryterium jest kryterium czasowe, które dotyczy stanu i procesu bezpieczeństwa⁴. Powyższa klasyfikacja jasno dowodzi, jak złożonym zjawiskiem jest bezpieczeństwo we współczesnym rozumieniu.

Nawiązując jednak o bezpieczeństwie społeczności lokalnych, a więc zbiorowości osób mieszkających w zwartej jednostce terytorialnej (wieś, osiedle), powiązanych więzią sąsiedztwa, podobnymi warunkami życia czy wspólnotą kultury⁵, szczególnie istotne wydają się być wymienione powyżej bezpieczeństwo lokalne i bezpieczeństwo społeczne. Pierwsze z nich obejmuje obszar, który jest najbliższy dla jednostki w obrębie danego państwa. Może to być np. miejscowość, gmina, powiat, większy obszar autonomiczny lub administracyjny, np. województwo czy też region zamieszkały przez tę samą grupę etniczną⁶. Bezpieczeństwo społeczne natomiast odnosi się do ochrony życia ludzi i jego podstaw egzystencjalnych, daje możliwość zaspokojenia indywidualnych potrzeb. Obejmuje wszelkie działania prawne, organizacyjne i wychowawcze, które podejmują podmioty rządowe, pozarządowe oraz sami obywatele po to, by zapewnić pewien poziom życia osobom, rodzinom i grupom społecznym tak, aby nie dopuścić do ich marginalizacji. Chodzi tu przede wszystkim o to, aby zapewnić pomoc osobom, które np. tymczasowo albo trwale są niezdolne do wykonywania pracy, znalazły się w trudnej sytuacji życiowej lub ich warunki życiowe znacznie się pogorszyły⁷. Z pojęciem bezpieczeństwa społecznego bezpośrednio związane są zagrożenia społeczne, które w momencie pojawienia się w zależności od siły oddziaływania i zasięgu terytorialnego dotyczą całego społeczeństwa, poszczególnych grup społecznych lub społeczności lokalnych. Według definicji zawartej w „Słowniku Terminów z Zakresu Bezpieczeństwa Narodowego” zagrożenie społeczne to „stan społeczeństwa objawiający się takim stopniem nasilenia negatywnych oddziaływań i zjawisk, w wyniku których zachwiane zostają egzystencjalne wartości oraz interesy narodu i państwa, a także istnieje możliwość obniżenia

---

⁴ Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Scholar, Warszawa 2004, s.30

⁵ Hasło: *społeczność lokalna* [w:] Internetowa encyklopedia PWN

⁶ Smolarek M., *op. cit.*, s. 15.

⁷ Skrabacz A., *Bezpieczeństwo społeczne: pojęcia, uwarunkowania, wyzwania*, Warszawa 2012.

świadomości społeczeństw”⁸. Do tego typu zagrożeń należą np. ubóstwo, wykluczenie społeczne, choroby, łamanie praw człowieka, kryzys demograficzny czy w końcu patologie społeczne. Z punktu widzenia bezpieczeństwa, spośród wymienionego wyżej katalogu zagrożeń, najbardziej negatywne konsekwencje społeczne mają patologie. Do najbardziej znanych i najpowszechniejszych form dewiacji, które występują w niemal każdym środowisku lokalnym, zaliczyć możemy alkoholizm i narkomanię. Oba te uzależnienia niosą za sobą określone negatywne konsekwencje, zarówno dla osoby uzależnionej, jak i dla społeczności, której dana jednostka jest częścią. Koszty społeczne związane z dewiacjami na tle uzależnień należy rozpatrywać nie tylko, jako wydatki społeczne, takie jak leczenie alkoholizmu i narkomanii oraz pomoc rodzinom osób uzależnionych, lecz również, jako destabilizację bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także spadek poczucia bezpieczeństwa przez członków społeczności lokalnej.

Zjawisko narkomanii

Współcześnie narkomania jest jednym z najpoważniejszych wyzwań dla wielu krajów i ich społeczeństw. O tym, jak poważny jest to problem, świadczy fakt, że jeszcze żaden kraj niezależnie od stopnia zamożności, nie potrafił go w pełni wyeliminować. W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii zjawisko to definiuje się, jako „stałe lub okresowe używanie w celach niemedycznych środków odurzających lub substancji psychotropowych albo środków zastępczych, w wyniku, czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich”⁹. Środki odurzające, które prowadzą do pojawienia się zjawiska narkomanii, znane były ludziom już od zarania dziejów. Obecnie ze względu na większą dostępność narkotyków sprawia, że wzrasta liczba osób uzależnionych. Penalizacja obrotu środkami odurzającymi sprawia, iż zarówno produkcja, jak i dystrybucja tych środków odbywa się poza kontrolą państwową, często jest powiązana z przestępczością zorganizowaną. Ponadto możliwość dużego zysku wiążącego się z rynkiem narkotykowym sprawia, że niektóre państwa decydują się wspierać proceder obrotu środkami odurzającymi, zasilając w ten sposób swój system gospodarczy¹⁰.

Zażywanie narkotyków jest obecnie problemem szczególnie widocznym wśród ludzi młodych. Paradoksalnie, narkomania jest kwestią społeczną, którą charakteryzuje egalitaryzm – dotyka ona różnych grup społecznych, od ludzi społecznie zaniedbanych, pochodzących

---

⁸ *Słownik terminów...*, s. 153.

⁹ *Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii* [Dz. U. 2005 nr 179 poz. 1485].

¹⁰ Olak A., *Bezpieczeństwo i zagrożenia społeczne – zarys problematyki*, Rzeszów 2012, s. 45.

z dysfunkcyjnych środowisk, aż po osoby o wysokim statusie materialnym i społecznym. Jeszcze nie tak dawno zażywanie narkotyków było zazwyczaj traktowane, jako dowód przynależności do określonych subkultur. Obecnie główne powody eksperymentowania z narkotykami przez ludzi młodych są związane ze stresem, obowiązkami czy poszukiwaniem nowych doznań. Wśród młodych korzystanie z narkotyków w takich właśnie sytuacjach staje się coraz bardziej akceptowane, przez co zjawisko to się nasila¹¹.

Zażywanie narkotyków może wynikać z wielu różnych czynników. Najczęściej jest to po prostu ciekawość, chęć spróbowania czegoś nowego. Przyczynić się do tego mogą również osobiste, emocjonalne problemy danej jednostki, niemożność poradzenia sobie w trudnej sytuacji życiowej czy w przypadku ludzi młodych - presja ze strony rówieśników. Duże znaczenie ma również rodzina, w której dana jednostka funkcjonuje. Jeśli jest ona dysfunkcyjna i nie spełnia swojej roli opiekuńczej, również może stać się przyczynkiem do sięgnięcia po narkotyki¹².

Oprócz szerszej dostępności środków narkotycznych na rynku, zwiększa się również ich różnorodność. Narkotyki można zaklasyfikować w kilku podstawowych grupach. Pierwszą z nich stanowią opiaty, które należą do środków odurzających i uspokajających. W kategorii tej mieści się opium otrzymywane z maku ogrodowego oraz jego pochodne, czyli morfina, heroina i metadon. Do środków odurzających należą również marihuana i haszysz. Kolejną grupę stanowią środki pobudzające, do których zalicza się amfetaminę i jej pochodne, kofeinę, kokainę oraz crack, który jest jej odmianą. Ostatnią grupę stanowią środki halucynogenne, które obejmują głównie substancję zwaną LSD a także rozpuszczalniki i inne substancje lotne. Dostępność tak wielu rodzajów narkotyków sprawia, że nawet osoba sięgająca po nie po raz pierwszy, może znaleźć coś dla siebie, co nie uzależni od razu¹³.

Bez względu na rodzaj zażywanego narkotyku, każdy z nich prędzej czy później staje się przyczyną uzależnienia. Nawet krótkotrwałe zażywanie prowadzi do zmian w organizmie i staje się przyczyną narastania zjawiska narkomanii, które z kolei generuje wiele negatywnych następstw zarówno dla jednostki, jej rodziny, jak i otoczenia. Podstawową konsekwencją narkomanii są problemy zdrowotne, w dużej mierze ich nasilenie zależy od cech fizycznych jednostki, rodzaju zażywanych narkotyków czy sposobu ich przyjmowania. Najczęściej jednak pojawia się ogólne osłabienie organizmu, brak apetytu, zaburzenia łaknienia i utrata sił. Jeśli narkotyki zażywane są dożylnie, często dochodzi do zarażeń

---

¹¹ Olak A., *op. cit.*, s. 49.

¹² *Ibidem*, s. 50-53.

¹³ *Ibidem*, s. 55-60.

wirusem HIV czy wirusowego zapalenia wątroby¹⁴. Pojawia się też szereg innych zaburzeń związanych z funkcjonowaniem układu krążenia, układu oddechowego czy nerwowego. Często też uzależnienie wywołuje chorobę psychiczną spowodowaną zmianami zachodzącymi w mózgu wywołanymi zażywaniem narkotyków. Narkomania jest jednak zjawiskiem, które dotyka nie tylko uzależnionego, prowadzi do negatywnych następstw zarówno kryminalnych jak i społecznych, które uderzają bezpośrednio w najbliższe, lokalne otoczenie narkomana. Osoba uzależniona bardzo często staje się agresywna w stosunku do osób pojawiających się w jej pobliżu, często przez zaburzenia spowodowane narkotykami nie jest w stanie kontrolować swojego zachowania. Uzależnienie jest na tyle silne, że zmienia system wartości danej jednostki, w przypadku, gdy czuje ogromną potrzebę zażycia określonego narkotyku a nie posiada odpowiednich środków finansowych, jest w stanie dokonać napadu bądź kradzieży. Ofiarami bardzo często padają osoby najbliższe czy pochodzące z bliskiego otoczenia. Nierzadko zdarza się również, że osoba uzależniona jest jednocześnie dealerem, co też pociąga za sobą negatywne skutki dla otoczenia. Oznacza pojawianie się w okolicy innych osób uzależnionych, chcących zaopatrzyć się w narkotyki. W takiej sytuacji może dojść też do nielegalnej produkcji czy nielegalnego handlu¹⁵.

Wszystkie te następstwa, jakie pociąga za sobą narkomania przyczyniają się do obniżenia poziomu poczucia bezpieczeństwa osób zamieszkujących w bliskim sąsiedztwie osób uzależnionych.

Indywidualne i społeczne skutki alkoholizmu

Alkohol znany jest ludziom od setek lat, od zawsze stanowił niemal nieodłączny element różnego rodzaju spotkań czy uroczystości. Wraz ze wzrostem jego popularności, a także pojawianiem się wielu nowych jego rodzajów, wzrastało także spożycie. Jest to zjawisko, które w ostatnich latach znacznie się nasila, i prowadzi do uzależnień. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za alkoholizm uznaje każdą „formę picia, która przekracza zwyczajowe i tradycyjne stosowanie alkoholu, wykraczającą poza istniejące w danej wspólnocie normy społeczne dotyczące picia, niezależnie od czynników etiologicznych prowadzących do tego rodzaju zachowań, niezależnie również od tego, w jakim stopniu te

---

¹⁴ Machel H., *Potrzeba racjonalnego kształtowania opinii publicznej a walka z narkomanią i jej skutki, Narkomania – HIV/AIDS zagrożenie społeczne, profilaktyka, terapia*, Gdańsk 1993, s. 66.

¹⁵ Oldak A., *op.cit.*, s. 61-64.

czynniki etiologiczne związane są z dziedzicznością czy nabytymi wpływami patofizjologicznymi i metabolicznymi”¹⁶.

Alkoholizm dotyka obecnie niemal wszystkich grup społecznych, narażone są na niego zarówno kobiety jak i mężczyźni, coraz częściej dotyka też ludzi młodych. W Polsce nadal jednak dominującą grupę wśród alkoholików stanowią mężczyźni. Na pojawienie się problemu alkoholowego wpływ ma bardzo wiele czynników. Przede wszystkim pojawia się on u osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, częstą przyczyną sięgania po alkohol jest utrata pracy czy niemożność poradzenia sobie ze stresem. Nadużywanie alkoholu może wynikać również z faktu dziedziczenia, zdarza się, że osoba, która wywodzi się z rodziny, w której występował problem alkoholowy, również będzie miała ku temu skłonności. Alkoholizm może być również warunkowany osobistymi cechami jednostki. Bardziej narażone są niego osoby nieradzące sobie z własnym życiem, mało asertywne i słabe emocjonalnie. Ponadto alkoholizm często jest konsekwencją biedy, ubóstwa, bezdomności czy funkcjonowania w patologicznym otoczeniu, w którym większość zamieszkujących boryka się z podobnymi problemami, brak jest perspektyw na poprawę sytuacji życiowej¹⁷.

Społeczne skutki alkoholizmu dotyczą przede wszystkim rodziny osoby uzależnionej. Najbliższe osoby dla nadużywającego alkoholu w początkowej fazie najczęściej zaprzeczają istnieniu problemu, starają się go usprawiedliwiać i racjonalizować jego zachowanie. Nasilenie uzależnienia w dalszych fazach powoduje agresję i przemoc domową. Próba zrozumienia i naprawy sytuacji ze strony współmałżonka określana jest mianem współuzależnienia. To zjawisko dotyczy zazwyczaj żon alkoholików, które wkładają ogromny wysiłek w to, by mąż przestał pić alkohol. Stają się uzależnione od współmałżonka, godzą się na akty agresji w stosunku do własnej osoby. Współuzależnieni zazwyczaj charakteryzują się niskim poczuciem własnej wartości, brakiem stabilizacji emocjonalnej, popadają w stany depresyjne i żyją w ciągłym strachu¹⁸.

Funkcjonowanie w rodzinie z problemem alkoholowym szczególnie niekorzystnie wpływa na dzieci. Pojawiają się u nich różnego rodzaju dysfunkcje psychiczne, emocjonalne czy społeczne. Dzieci alkoholików przez to jak traktowane są w domu czują się gorsze od

---

¹⁶ Frankl V.E., *Homo patiens*, Warszawa 1991, s. 26.

¹⁷ Langowska M., *Alkoholizm – przyczyny, rozmiar, skutki*, <http://www.edukacja.edux.pl/p-14130-alkoholizm-przyczyny-rozmiary-skutki.php> [dostęp 20.04.2014].

¹⁸ *Pojęcie alkoholizmu i związane z tym zaburzenia osób najbliższych*, <http://www.kolbaskowo.pl/attachments/article/700/Poj%C4%99cie%20alkoholizmu%20i%20zwi%C4%85zane%20z%20tym%20zaburzenia%20os%C3%B3b%20najbli%C5%BCszych.pdf> [dostęp: 20.04.2014].

rówieśników, mają problemy w nauce, izolują się od otoczenia. Częściej też wykazują się agresją, są zamknięte w sobie i nieufne¹⁹.

Alkoholizm niesie za sobą negatywne skutki zarówno dla alkoholika, dla jego rodziny jak i otoczenia, w którym żyje. Skutki dotyczące funkcjonowania w społeczeństwie czy najbliższym otoczeniu to przede wszystkim izolacja, utrata więzi z najbliższymi, bardzo często też pogorszenie sytuacji materialnej. Alkoholizm prowadzi również do pojawienia się agresji, skutkującej stosowaniem przemocy wobec innych ludzi. Osoby uzależnione często są sprawcami lub uczestnikami wypadków drogowych. Ponadto brak środków materialnych potrzebnych na zaspokojenie potrzeby wynikającej z uzależnienia może prowadzić do dopuszczenia się przez alkoholika innych czynów zabronionych, takich jak rozboje i kradzieże²⁰.

Wszystkie te zachowania mają wpływ na otoczenie osoby pijącej, jej zachowanie może prowadzić do zachwiania poczucia bezpieczeństwa osób mieszkających chociażby na tym samym osiedlu czy w tej samej miejscowości.

Alkoholizm i narkomania a bezpieczeństwo społeczności lokalnych

Jak już zostało wspomniane na początku, społeczność lokalna to najczęściej grupa osób zamieszkujących niewielki wspólny obszar np. osiedle czy dzielnice charakteryzująca się pewnymi więziami emocjonalnymi. Osoby, które można zakwalifikować do tej kategorii, najczęściej się znają, łączą je różnego rodzaju interakcje. W momencie, gdy w takim otoczeniu pojawia się jakiegokolwiek dysfunkcyjne zjawisko, niemożliwym jest, aby nie zostało ono zauważone przez mieszkańców. Dlatego też wystąpienie patologii takich jak alkoholizm czy narkomania, które zostały opisane powyżej, bez wątpienia ma wpływ na funkcjonowanie społeczności, o której mowa. Pojawienie się ich w środowisku lokalnym wpływa negatywnie na poziom poczucia bezpieczeństwa jej członków. Funkcjonowanie w takiej społeczności osób uzależnionych od narkotyków lub alkoholu może prowadzić do wzrostu obaw przed różnego rodzaju napadami, kradzieżami czy innymi zjawiskami o podłożu kryminalnym. Ze strony takich osób często można spodziewać się również agresji czy innych zachowań niekontrolowanych, wywołanych oddziaływaniem na organizm narkotyków czy alkoholu.

Problemem związanym z występowaniem tych patologii w społeczeństwie jest również fakt, że bardzo często łączą się one ze zjawiskiem przestępczości. Szczególnie widoczne jest to w przypadku narkomanii. Narastająca popularność narkotyków prowadzi do

---

¹⁹ Cierpiałkowska L., Ziarko M., *Psychologia uzależnień – alkoholizm*, Warszawa 2010, s. 257-258.

²⁰ *Skutki alkoholizmu*, <http://www.profilaktyka.izeto.pl/profilaktyka/alkoholizm7.html> [dostęp: 20.04.2014].

rozszerzania się procesu nielegalnego obrotu tymi substancjami. Obecnie Polska oprócz tego, że jest krajem tranzytowym dla przemytu narkotyków, stała się również miejscem ich wytwarzania. Na terenie całego kraju powstają nielegalne laboratoria służące produkcji substancji narkotycznych. Widoczna jest tendencja do tworzenia tego typu obiektów w prywatnych mieszkaniach, co zmniejsza skalę produkcji oraz przenosi ją na obszar lokalny, najbliższy osobie podejmującej się tego procederu. Ukrywanie nielegalnej produkcji w prywatnych obiektach, najczęściej na uboczu, z dala od większych zbiorowości ma służyć odwróceniu uwagi od całego procederu, a także zmniejszyć do minimum ryzyko jego wykrycia. Narkotyki produkowane w takich warunkach trafiają bezpośrednio do sprzedaży w kraju lub są przemycane za granicę. Wzrost zapotrzebowania na tego typu substancje prowadzi do powstawania dużych zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się zarówno produkcją, jak i późniejszym obrotem narkotykami. Dochodzi do tego na rynku lokalnym i krajowym. W grupach takich znajdują się doświadczeni dealerzy, którzy działając w mniejszym, lokalnym środowisku, uderzają w grupy podatne na wpływ ze strony otoczenia. Najczęściej ich ofiarami padają ludzie młodzi, funkcjonujący jeszcze w środowisku szkolnym. W grupie tej najłatwiej jest zlokalizować jednostki chcące spróbować czegoś nowego, lub wykazać się wśród rówieśników czymś nadzwyczajnym. Ponadto dealerzy wykorzystują fakt, że osoby takie szybko się uzależniają, a co za tym idzie, po pewnym czasie same zaczynają poszukiwać źródła uzależnienia. Młodzi sięgający po narkotyki stanowią nie tylko szybki rynek zbytu, ale również są dobrym materiałem na drobnych dealerów. Chodząc do szkoły bezpośrednio funkcjonują w otoczeniu potencjalnych klientów²¹.

Narkomanię jak i związane z nią zjawiska przestępcze bardzo trudno jest ograniczyć, wynika to przede wszystkim z faktu, że cały proceder przynosi ogromne zyski, przez co w grę wchodzi korupcja, szantaże i inne zjawiska negatywne. Zorganizowane grupy należące do biznesu narkotykowego działają w sposób sprawny, przemyślany tak, aby minimalizować ryzyko wykrycia²². Każdego dnia zarówno przez policję jak i inne służby mundurowe podejmowane są czynności mające na celu demaskowanie nielegalnych działań związanych z narkotykami. Istotna jest tu współpraca ze strony obywateli, zwłaszcza na szczeblu lokalnym gdzie mogą oni zaobserwować zmiany zachodzące w ich najbliższym otoczeniu spowodowane np. nielegalną produkcją narkotyków czy ich rozprowadzaniem. Mimo iż walka z biznesem narkotykowym nie jest łatwa to z najnowszych danych Komendy Głównej

---

²¹ *Rynek narkotykowy w Polsce*, <http://www.narkotyki.pl/wokol-narkotykow/rynek-narkotykowy-w-polsce/> [dostęp:05.05.2014]

²² Krauz A., *Globalne i społeczne skutki zagrożenia narkomanią. Przeciwdziałania prawne Polski i Europy*, <http://zn.wsbip.edu.pl/wydania/zeszyt1/sekcjaA/9.pdf> [dostęp:05.05.2014]

Policji wynika, że w 2012r. wzrosła liczba wszczętych postępowań o przestępstwa narkotykowe w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła 23 025 tys. postępowań. Sukcesy w tej dziedzinie zarejestrowało również Centralne Biuro Śledcze likwidując 15 nielegalnych laboratoriów narkotyków i 108 plantacji konopi indyjskiej²³ Działania zwalczające biznes narkotykowy przekładają się bezpośrednio na wzrost poziomu bezpieczeństwa w danym środowisku, usunięte zostaje, bowiem główne źródło zagrożenia.

Z nieco innym rodzajem przestępczości związany jest alkoholizm. Nadużywanie alkoholu prowadzi przede wszystkim do zmian w zachowaniu poszczególnych jednostek, które się tego dopuszczają. Zmiany te objawiają się głównie agresją, która pociąga za sobą szereg innych szkodliwych społecznie zjawisk. Skutki alkoholizmu szczególnie widoczne są na szczeblu lokalnym gdzie alkoholik bezpośrednio funkcjonuje. Osoba uzależniona od alkoholu będąca pod jego wpływem traci trzeźwy pogląd na otaczającą rzeczywistość, stąd też zwiększa się prawdopodobieństwo wstąpienia na drogę przestępstwa.

Osoby nadużywające alkoholu dopuszczają się kradzieży czy napadów, chcąc zdobyć środki na alkohol, są również sprawcami ataków o podłożu seksualnym, wypadków drogowych czy działań uderzających w mienie publiczne. Najczęściej jednak wskazuje się na działania przestępcze alkoholików związane z przemocą w rodzinie. Zjawisko to dotyka najbliższych uzależnionego, promieniując jednocześnie na otoczenie. Osoby mieszkające w najbliższym otoczeniu są świadkami notorycznych awantur, zakłócania porządku, czy interwencji policji. Najnowsze dane Komendy Głównej Policji wskazują, że tylko w ostatnim półroczu 2013 r. policja odnotowała 16873 tys. sprawców podejrzanych o przemoc w rodzinie będących pod wpływem alkoholu²⁴. W grupie tej zdecydowanie dominują mężczyźni.

Zarówno alkoholizm jak i narkomania generują poważne społeczne i ekonomiczne koszty związane z ich występowaniem oraz łagodzeniem ich bezpośrednich skutków. Do najważniejszych należą przede wszystkim koszty leczenia osób uzależnionych, utrzymanie placówek terapeutycznych i odwykowych, koszty absencji osób uzależnionych w miejscach pracy, czy chociażby koszty wypadków drogowych spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców²⁵. Z narkomanią i towarzyszącą jej przestępczością związane są również koszty działalności wymiaru sprawiedliwości czy organów ścigania.

---

²³ *Raport statystyczny za 2012 r.* <http://statystyka.policja.pl/st/informacje/83416,Raport-statystyczny-za-2012-rok.html> [dostęp: 05.05.2014]

²⁴ *Przeciwko przemocy domowej - dane za półrocze 2013* <http://statystyka.policja.pl/st/informacje/91165,Przeciwko-przemocy-domowej-dane-za-polrocze-2013.html> [dostęp: 05.05.2014]

²⁵ *Ekonomiczne aspekty skutków picia alkoholu w Europie i w Polsce*, Instytut Organizacji Ochrony Zdrowia Uczelni Łazarskiego, Warszawa 2013

Patologie społeczne, o których mowa, pociągają za sobą negatywne konsekwencje bezpośrednio dotyczące jednostki uzależnionej np. pogorszenie stanu zdrowia jak również takie, które dotyczą początkowo lokalnych społeczności, a w późniejszym etapie przenoszą się na obszar całego kraju. Tu przykładem może być wcześniej wspomniana produkcja narkotyków a następnie nielegalny handel. Wpływa to na pogorszenie stanu bezpieczeństwa tych środowisk, w których patologie te bezpośrednio się rozwijają. Dlatego też tak istotnym wydaje się być podejmowanie odpowiednich działań zapobiegawczych.

Problem alkoholizmu i narkomanii dotyczy większości społeczności lokalnych w Polsce²⁶, dlatego zapobieganie tym zjawiskom powinno być szczególnie istotnym punktem strategii bezpieczeństwa na szczeblu samorządowym. Jako że najbliższą lokalną społecznością funkcjonuje gmina, to właśnie tej jednostce powierzono zadania mające na celu zwalczanie narkomanii i alkoholizmu. Obowiązek ten zawarty jest w art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii. Ustawa jasno zaznacza, że przeciwdziałanie narkomanii należy do zadań własnych gminy²⁷.

Zadania gminy w tym zakresie obejmują:

- „Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i osób zagrożonych uzależnieniem;
- Udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej;
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii;
- Pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych do-tniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu socjalnego”²⁸.

Ustawodawca zobligował gminy do utworzenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, który powinien być integralną częścią gminnej strategii rozwiązywania

---

²⁶ Urban A., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2011, s. 36.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Art.10, *ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii* [Dz.U. 2005 nr 179 poz. 1485].

problemów społecznych. Ze zjawiskiem narkomanii wiąże się również przestępczość narkotykowa, w której zwalczaniu gmina także ma swój udział. Zwalczanie tego zjawiska polega na karaniu osób zajmujących się produkcją, handlem i zażywających narkotyki²⁹.

Równie obszerny, co w przypadku narkomanii zakres uprawnień gminy otrzymały w dziedzinie zwalczania alkoholizmu. Świadczy o tym ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Zgodnie z jej przepisami, zadaniem własnym gminy jest prowadzenie działań profilaktycznych, rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz społeczna integracja osób uzależnionych od alkoholu.

Szczegółowo zadania gminy w tej dziedzinie obejmują m.in:

- „Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
- Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;
- Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
- Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej”³⁰.

Tak jak w przypadku narkomanii, również w odniesieniu do alkoholizmu gmina ma obowiązek stworzenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Powołuje się Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które zajmują się profilaktyką oraz orzekają obowiązek poddania się przymusowemu leczeniu odwykowemu. Bardzo ważnym uprawnieniem w kontekście bezpieczeństwa lokalnego jest również kompetencja Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

---

²⁹ Urban A., *op. cit.*, s. 37.

³⁰ Art. 4, *Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* [Dz.U. 1982 Nr 36 poz. 230].

polegająca na podjęciu własnej inicjatywy w zakresie skierowania na badania osoby uzależnionej oraz wskazaniu możliwości dotyczących leczenia. Uprawnienie to stosuje się do osób, które przez swój alkoholizm doprowadzają do rozpadu życia rodzinnego, demoralizacji małoletnich, zakłócają spokój lub porządek publiczny³¹.

Podsumowanie

Zarówno bezpieczeństwo, jak i jego subiektywne postrzeganie jest zjawiskiem dynamicznym, zależy od wielu zmiennych w czasie czynników. Oczywistym jest fakt, iż zagrożeń dla bezpieczeństwa nie da się skutecznie i trwale wyeliminować. Katalog tych zagrożeń jest niezwykle obszerny, część z nich pojawia się niezależnie od woli człowieka, część natomiast bezpośrednio zależy od jednostki. Właśnie do tej ostatniej grupy zaliczyć możemy opisaną narkomanię i alkoholizm. Wydawać by się mogło, że obydwie te zjawiska to sprawa indywidualna osób wpadających w uzależnienie. Dopiero w momencie, gdy osoby takie zaczynają oddziaływać na otoczenie, w którym żyją widać jak bardzo złożone są to problemy. Prowadzą one do wielu negatywnych konsekwencji szkodliwych społecznie. Wzrost liczby aktów agresji, demoralizacja czy nasilenie się zjawiska szeroko rozumianej przestępczości to tylko niektóre z nich. Szczególnie widoczne stają się one na szczeblu lokalnym gdzie żyje się w mniejszych zbiorowościach, w poczuciu przynależności do pewnej określonej grupy. W środowisku takim pojawienie się alkoholizmu czy narkomanii prowadzi do destabilizacji pewnych wypracowanych wzorów zachowań. Wpływa również na spadek poczucia bezpieczeństwa. Uzależnienie z indywidualnego problemu jednostki przeradza się w problem społeczny. Eliminowanie tego typu patologii wymaga, więc współpracy zarówno ze strony społeczności lokalnych jak i władz wszystkich szczebli. Odpowiednia diagnoza tych problemów w możliwie najwcześniejszym stadium może przynieść korzystne efekty w postaci zmniejszenia liczby osób uzależnionych czy poprawy poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli.

---

³¹ Art 26, *ibidem*.

Wykaz źródeł:

Akty normatywne

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii Dz.U. 2005 Nr 179 poz. 1485.

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi Dz.U. 1982 Nr 36 poz. 230.

Publikacje zwarte i artykuły naukowe

Cierpiałkowska L., Ziarko M., *Psychologia uzależnień – alkoholizm*, Warszawa 2010.

Frankl V.E., *Homo patiens* Warszawa 1991.

Machel H., *Potrzeba racjonalnego kształtowania opinii publicznej a walka z narkomanią i jej skutki, Narkomania – HIV/AIDS zagrożenie społeczne, profilaktyka, terapia*, Gdańsk 1993.

Olak A., *Bezpieczeństwo i zagrożenia społeczne – zarys problematyki*, Rzeszów 2012.

Skrabacz A., *Bezpieczeństwo społeczne: pojęcia, uwarunkowania, wyzwania*, Warszawa 2012.

Smolarek M., *Wstęp do strategii bezpieczeństwa – Podręcznik Akademicki, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych – bezpieczne państwo*, Wrocław 2013.

Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996.
Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Warszawa 2002.

Urban A., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2011.
Ekonomiczne aspekty skutków picia alkoholu w Europie i w Polsce, Warszawa 2013.

Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Scholar, Warszawa 2004.

Artykuły internetowe:

Hasło: *społeczność lokalna* [w:] Internetowa encyklopedia PWN,
<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3978393/spolecznosc-lokalna.html>

Łangowska M., *Alkoholizm – przyczyny, rozmiar, skutki*
<http://www.edukacja.edux.pl/p-14130-alkoholizm-przyczyny-rozmiary-skutki.php>

Pojęcie alkoholizmu i związane z tym zaburzenia osób najbliższych,
<http://www.kolbaskowo.pl/attachments/article/700/Poj%C4%99cie%20alkoholizmu%20i%20zwi%C4%85zane%20z%20tym%20zaburzenia%20os%C3%B3b%20najbli%C5%BCszych.pdf>

Przeciwko przemocy domowej - dane za półrocze 2013,
<http://statystyka.policja.pl/st/informacje/91165,Przeciwko-przemocy-domowej-dane-za-polrocze-2013.html>

Raport statystyczny za 2012 r., <http://zn.wsibip.edu.pl/wydania/zeszyt1/sekcjaA/9.pdf>
<http://statystyka.policja.pl/st/informacje/83416,Raport-statystyczny-za-2012-rok.html>

Rynek narkotykowy w Polsce, <http://www.narkotyki.pl/wokol-narkotykow/rynek-narkotykowy-w-polsce>

Skutki alkoholizmu , <http://www.profilaktyka.izeto.pl/profilaktyka/alkoholizm7.html>